

KIRSALDAN KENTE YENİDEN ÜRETİLEN KADININ KONUMU: İSTANBUL VE BARTIN ÜZERİNE BİR İNCELEME

RE-MANUFACTURED WOMEN'S LOCATION FROM RURAL TO THE CITY: AN INVESTIGATION ON ISTANBUL AND BARTIN

Gülşah SARI^a

ÖZ

Bu çalışma köyden kente göç eden kadınların aile içindeki ve dışındaki konumlarında bir değişim olup olmadığını belirlemek adına yapılmıştır. Çalışmada örneklem olarak Bartın ilinin Amasra ilçesine bağlı Kocaköy'ün Deremescit Mahallesi ile bu mahalleden İstanbul ili Ataşehir ilçesi Yeni Çamlıca Mahallesi'ne göç eden kadınlar karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Çalışmada yöntem olarak yarı-standartlaştırılmış görüşme tekniği tercih edilmiştir. Bu yöntemin tercih edilme nedeni standart olarak görüşmecilere verilen sorularda katılımcıların soruların dışına çıkıp görüşlerini ifade edebilmesine olanak vermesidir. Çalışmada 8 şehirden 6 da köyden kadınla görüşülmüştür. Çalışma sonucunda göç eden kadınların terk ettikleri köylerindeki ataerkil geniş aile yaşantısını kentlerde de farklılaşarak devam ettirdiği, modern kent yaşamına ayak uydurmaya çalışsalar da köklerinden gelen ataerkil aile yaşantısının kentsel yaşama entegre olarak devam ettirildiği görülmüştür. Bununla birlikte çalışma sonucunda kadınların sınıfsal mağduriyetlerinin de farklı biçimde devam ettirildiği görülmüştür.

Anahtar kelimeler: Ataerkil geniş aile, köy, kent, kadın, göç.

ABSTRACT

This study was conducted to determine whether there is a change in the positions of women who migrated from the village to the city. As a sample of the study, the Deremescit neighborhood of Kocaköy, which belongs to the town of Amasra in the Bartın province, and the women migrating from this district to Ataşehir district of Istanbul, Yeni Çamlıca, were investigated. In the study, semi-structured interview technique has been preferred. The reason why this method is preferred is that in the questions given to the interviewers, it is possible for the participants to go outside the questions and express their opinions. In this study, 6 women from 8 cities were interviewed. As a result of the study, it has been observed that the patriarchal family life which is rooted from the roots has continued to be integrated into the urban life even though the patriarchal large family life in the villages they migrated by women migrated to the modern urban life. As a result of this study, it was seen that the class grievances of women were continued in different ways.

Keywords: Patriarchal extended family, village, city, woman, migration.

1.GİRİŞ

Türkiye'de çeşitli nedenlerden dolayı, çoğunlukla da ekonomik zorunluluklar, insanları doğdukları ve büyüdükleri topraklardan büyük kentlere göç etmeye zorlamaktadır. Genellikle kırsal kesimden göç eden bu insanlar bir yandan doğup büyüdükleri yörelerin gelenek ve göreneklerini kente taşıırken bir yandan da modern kentlerin yaşantısına ayak uydurmaya çalışmaktadır. Kimi zaman bu insanlar modern kentin yerleşikleri tarafından dışlanma yaşayarak kendi hemşerileri ve akrabalarıyla oluşturduğu kentin dışındaki mahallelerde yaşantılarını devam ettirmektedir. Modern kentte dışlanan bu insanlar kentteki

^a Dr. Öğretim Üyesi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Radyo Televizyon Ve Sinema Bölümü, Radyo Televizyon ve Sinema Anabilim Dalı, Orcid ID: <https://orcid.org/0000-0001-6590-6530>

hemşerileri ve akrabalarıyla daha fazla zaman geçirmekte ve yaşadıkları mahalleleri küçük birer köy haline getirmektedir.

Kırsal kesimde kadınların ve erkeklerin rolleri bellidir ve yıllardır süregelen bu rollerde değişiklik yaşanmamaktadır. Kadınlar ev içinde çocuk bakımı ve ev işleriyle ilgilenir-ken erkekler evin dışında evin geçimini sağlamaktadır. Erkekler kadınlara sadece evde güç gerektiren işlerde yardımcı olmaktadır. Topraklarını çeşitli nedenlerde terk eden aileler geleneksel olarak sürdürdükleri bu rolleri kentlere de taşımaktadır. Modern kent yapısına ne kadar ayak uydurulmaya çalışılsa da köklerinden getirdikleri ataerkil aile yapısı kent hayatında da kendini göstermektedir.

Bu çalışmada köyden kente göç eden ailelerdeki kadınların değişen yaşam alanlarıyla birlikte sosyal konumlarında ev içi rollerinde bir değişiklik olup olmadığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Makalede Batı Karadeniz Bölgesi'nde yer alan Bartın ili Amasra ilçesine bağlı Kocaköy'ün Deremescit Mahallesi ile buradan çeşitli nedenlerle İstanbul ili Ataşehir ilçesine bağlı Yeniçamlıca Mahallesi'ne göç eden ailelerinin kadınları incelenmiştir. Buradaki amaç kırsal kesimde ataerkil bir aile yapısında yaşayan kadınların modern kent yaşamına geçtiklerinde, konumlarında bir değişiklik olup olmadığını tespit etmeye çalışmaktır. Makalede, goöruüsuşülen kadiınların sekizi sşehirde, altisaltısı köyde yaşşamakta-dir. Çalışmada yöntem olarak yarı-standartlaştırılmış gö-rüşme tekniğı tercih edilmiştir. Bu yöntemin tercih edilme nedeni standart olarak görüşmecilere verilen sorularda katılımcıların soruların dışına çıkıp görüşlerini ifade edebilmesine olanak vermesidir.

Çalışma dört bölümden meydana gelmektedir. Öncelikle köyden kente göç olgusu ile kente göç eden ailelerin kentteki durumları belirtilmiş, ikinci olarak bu ailelerdeki kadınların kentteki durumları incelenmiş, çalışmaya esas olan Bartın ilinin gelenek ve görenekleriyle Bartınlı kadınlar çalışmada üçüncü bölümde yer almıştır. Son bölüm ise çalışmanın uygulama kısmıdır. Bu kısımda köy kent karşılaştırması kadınlar üzerinden yapılmıştır. Aynı köyde yaşayan ve aynı köyden göç eden benzer gelenek ve göreneklere sahip kadınların karşılaştırması yapılmıştır.

2.KÖYDEN KENTE GÖÇ OLGUSU VE GÖÇ EDEN AİLELERİN KENTTEKİ DURUMLARI

Türkiye'de yaşanan ekonomik ve politik değişimlerle birlikte 1950'lerden itibaren bir göç hareketi başlamıştır. Çeşitli çalışmalar bu konuyu ele almış ve göçler sonrasında kentlerde yaşanan değişimi saptamaya çalışmıştır (Yeşiltuna Çiftçi, 2016, s. 31). Yaşanan bu göç hareketlerinin çeşitli sebepleri bulunmaktadır. Yeşiltuna Çiftçi (2016, s. 31), bu faktörler arasında nüfus baskısı, eğitim seviyesinin düşüklüğü,

kaynakların eşitsiz dağılımını sıralamaktadır. Nedeni her ne olursa olsun kırsal kesimden kentlere gelen ailelerin kentlerdeki yaşamı ve gerek kendilerindeki gerekse göçleri sonrasında geldikleri kentlerdeki değişim önemlidir. Kırsal kesimden kente gelenlerin öncelikli sorunu barınmadır. Kıray (1998), kırsal kesimden gelenlerin kentte barınma olarak iki farklı yol seçtiklerini belirtmektedir. Birinci tercih olarak iş merkezlerine yakın alanlarda kısa süreli ev kiralamak ve sonrasında kentin kenar mahallelerinde bulunan bir gecekondu semtine taşınmaktır. İkinci tercihleri de başlangıçta, sözü edilen kenar mahallelerde bir gecekondu satın almak, yapmak ya da kiralarak yerleşmektir. Gecekondu günümüzde de halen görülen yapıdır (s. 92). Işık ve Pınarcıoğlu'na göre (2008, s. 113), "bu konutlar, kentte kendilerine bir yer edinmek isteyenler tarafından kendi gereksinimlerine göre üretilmektedir"(s. 113). Kıray (1998), bu yerleşimlerin, kentin boş alanlarında oluştuğunu ve aynı köyden veya aynı semtten birkaç ailenin gelip konut yapmasıyla oluştuğunu belirtmektedir (s. 93). Alt-orta tabakada insanların oluşturduğu bu semtlere daha sonra bu yerleşenlerin akra-baları ve tanıdıkları da gelip yerleşmektedir. Benzer şekilde Işık ve Pınarcıoğlu da (2008, s. 117), kırsaldan kente göç edenlerin öncelikle kente kendisinden önce gelmiş hemşerilerinin yerleştiği alanlara yerleşerek kendileri için güven duygusunu sağladıklarını belirtmektedir (s. 117).

Kırsal kesimden göç edip kentlerin kenar mahallelerine yerleşen bu insanların terk ettikleri kırsal yerleşim yerleriyle bağları bir şekilde devam etmektedir. Özbay (1984) bu ailelerin köyde bıraktıkları geniş ailelerinin yardımıyla ayakta kaldığını belirtmektedir (s. 52). Nitekim çalışmanın araştırma kısmında da belirtileceği gibi köyden kente göç eden aileler, köyde bıraktıkları geniş ailelerinin gönderdiği ya da kendilerinin köylere ziyaretleri sırasında aldıkları erzaklarla kış aylarını geçirmektedir. Akrabalık ilişkilerinin bu denli yardımlaşmaya dayanması Türk kültüründe bir gelenektir. Yakalı Çamoğlu (2017), bu konuda Türk ailelerinin, aynı evi paylaşmıyor bile olsalar, birbirlerine maddi-manevi destek içinde olduğunu; birbirlerinin karar verme süreçlerinde söz sahibi olduklarını ve bunun da çekirdek aileymiş gibi görünen kentteki bu ailelerin pratikte geniş aile biçiminde yaşamaya devam ettiğini belirtmektedir (ss. 19-20).

Kırsal kesimden kente göç eden ne kentli olabilen ne de köydeki gelenek ve alışkanlıklarını tam olarak sürdürebilen bu aileler Tolon'a göre "geçiş ailesi olarak tanımlanmaktadır. Geleneksellik ile modernlik arasında bir alanda varlıklarını sürdürmeye çalışan bu aileler kentte uyum sağlayıp kentle bütünleşmeye çalışırken bir taraftan da kentte dışlanmalarının bir sonucu olarak aile ve akrabalık bağlarını sürdürmektedir (Tolon'dan (tarih1991) akt. Bolak Boratav & Okan Fişek & Eslen Ziya, 2017, s. 23).

2.1. Köyden Kente Göç Eden Ataerkil Ailelerde Kadınların Durumu

Aileyi çekirdek ve geniş aile olarak ayrıldığında bir tanımlama yapmak gerekirse; “Çekirdek aile, karı-koca ve evlenmemiş çocuklarından oluşan ev halkı” (Timur, 1972, s. 27) olarak tanımlanırken ataerkil geniş aile de “aile başkanı ve karısıyla evli oğulları, gelinleri veya bir evli oğul ve di-ğerkar çocukları, ya da tek bir evli oğul, gelin ve torun-ların birlikte oturmaları” şeklinde tanımlanmaktadır (Timur, 1972, s. 27). Çalışmanın esas konusu, kentte yaşayan çekirdek ailelerin terk ettikleri kırsal kesimdeki ataerkil geniş ailelerini gelenek ve görenekleriyle kentteki küçük çekirdek ailelerine taşımalarıdır. Esasında zamanla köydeki geniş ailelerini kentteki mekanlarına taşıyan bu çekirdek aileler zamanla köydeki ataerkil geniş aile yaşantısına devam etmektedir. Ataerkil geniş ailede kadının ve erkeğin çeşitli rolleri bulunmaktadır. Bu ailelerde kadının ev içinde, erkek ise ev dışında sorumluluklara sahiptir. Ev işlerini düzenlemek ve çocuklara bakmak kadının yüküken, dışarıda çalışıp eve ekmek getirmek erkeğe yüklenmiştir (Bolak Boratav & Okman Fişek & Eslen Ziya, 2017, s. 52). Bu aileler kent yaşamında ekonomik koşullardan dolayı değişime uğramaktadır. Günümüzün ekonomik koşulları gereği kadının da bu ailelerde dışarıda çalıştığı görülmektedir. Ancak kadının dışarıda erkek gibi çalışması, ev içinde bahsedilen toplumsal cinsiyet rollerinden kendisini kurtaramamaktadır. Dola-yısıyla kadına burada iki iş yükü getirilmekte hem dışarıda çalışıp evin gelirine katkıda bulunmakta hem de ev içi yükümlülüklerini yerine getirmektedir. Kıray (1984), kadının ev içi yükümlülüklerine ek olarak erkeğin çalışma saatlerinde ve ev ile çalışma yerinin mesafesinin fazla olması durumunda dışarıda görülmesi gereken işlerin de yüklendiğini belirtmektedir (s. 73). Bu işler çocukların okul sorunlarının çözülmesi, hastanelere, devlet dairelerine başvurular, faturaların ödenmesi gibi işlerdir.

Ataerkil geniş ailelerde kadın ve erkeğe yüklenen roller neticesinde erkeğin konum olarak üstün olduğu görülmektedir. Cinsiyetin, aile ve toplumdaki rol ve statüyü belirlediğini ifade eden Özbay (1984), ataerkil düzende en önemli rol cinsiyet olduğu için bu düzenin zayıflaması halinde bile en zor değişen ölçüt olduğunu belirtmektedir (s. 38). Bununla birlikte erkeğin toplumsal konumu, eğitimi ve kazancı da bu ailenin ait olduğu toplumsal sınıfı belirlemektedir (Yakalı Çamlıoğlu, 2017, s. 23). Erkeğin bu konumu kırsal kesimden kente göç eden küçük çekirdek ailede de değişmemektedir. Çünkü köyde bıraktığı ya da sonrasında yanına aldığı ataerkil geniş ailesinin gelenek ve görenekleri çekirdek ailede de aynen sürdürülmektedir. Modern kent yaşamına ne kadar ayak uydurmaya çalışılsa da kadın ve erkeğin ev içi

ve ev dışındaki konumları ve rollerinde değişiklik görülmemektedir.

2.2. Gelenek ve Görenekleriyle Bartın Köyleri ve Bartınlı Kadınlar

1991 yılında il statüsüne sahip olan Batı Karadeniz bölgesinde bulunan Bartın ili 4 ilçe (Amasra, Kurucaşile, Ulus, Merkez) ve 2018'deki nüfus sayımına göre 198,999 nüfusu bulunmaktadır. Çalışmanın köy ayağının yürütüldüğü Amasra, Bartın'ın dört ilçesinden biridir. Çalışma, Amasra'nın köylerinden Kocaköy'ün Deremescit Mahallesi'nde yapılmıştır.

Bartın köylerinde gelir getirici tarımsal faaliyet fındık üretimidir. Bartınlı kadın ve erkeklerin fındık üretiminden satış aşamasına kadar rolleri bulunmaktadır. Fındık ağaçlarının dallarının budanması ve temizlenmesi aşamasında erkekler görev alırken, fındık toplanmasında kadınlar görev almaktadır. Köylerdeki hemen hemen her ailenin fındık bahçesi bulunmaktadır. Ailesi geniş olanlar fındık toplama zamanlarında bir araya gelmekte, (kentlerde yaşayan Bartınlı kadınlar da toplama zamanında köylerine gelmektedir) ve bahçelerindeki fındıkları toplamaktadır. Ailesinde yeterli kimse bulunmadığında civar köylerden yevmiyeli olarak kişiler fındık toplamaya çağırılmaktadır. Aile üyeleri bu kişilere ek olarak yardım etmektedir. Ancak ücret sadece dışarıdan gelen köylülere verilmektedir. Ailenin gelinleri ve kayınvalide fındık toplayan işçilere her gün yemek yapıp ailenin erkekleri ile yemekleri işçilere ulaştırmaktadır.

Bartın'ın bazı köylerinde de seracılık faaliyeti yapılmaktadır. Bartınlı kadınlar seralarındaki ürünleri, Bartın ilinin Amasra ilçesinin merkezindeki “Galla Pazarı” (kadınlar pazarı) denilen yerde satmaktadır. Pazar, haftanın belirli günlerinde köylerinde seracılık yapan ve ürünlerini satan kadınlardan oluşmaktadır. Geleneksel bir pazar haline gelmiş “Galla Pazarı” çeşitli akademik çalışmalara da konu olmuştur. Koday ve Çelikoğluna göre (2001: s 249) “Kadınlar Pazarı'nın kendine özgü özelliklerini koruyabilmesi için Bartın Belediyesi Zabıta Müdürlüğü tarafından sıkı denetime tabi tutulduğu görülmektedir. Pazarda köylerde üretilmeyen, başka bir ifadeyle toptancı halinden getirilen, ürünlerin pazarlanmasına izin verilmemektedir”(s 249). Acar (2018), Bartın sınırlarında bulunan ve tarihi bir geçmişe sahip olan Galla Pazarı'nın kadın örgütlenmesine dayalı pazarların bir örneği olarak nitelendirmektedir (s. 1103). Nitekim Galla Pazarı sadece Bartınlı kadınların kendi girişimlerine dayalı bir pazar olması nedeniyle önem taşımaktadır.

Bartın'ın gelenek ve görenekleri dendiğinde akla kına geceleri, düğünler ve bayramlar gelmektedir. Araştırmacının Kocaköy Deremescit Mahallesi'nde yaptığı gözlemlere

dayanarak bayramların çoğunlukla köylerde geçirildiği ve Bartın'dan göç eden ailelerin yaşadığı kentlerde bayram geleneğinin bulunmadığı tespit edilmiştir. Bartın köylerindeki bayram geleneklere göre her köyün ayrı günde bayramının olduğu görülmüştür. Bu bayram günleri dini bayramlar için geçerlidir. Örneğin Deremescit mahallesinde gerek Kurban Bayramı gerekse Ramazan Bayramı bayramın birinci günü kutlanır ve misafirlere ağırlanır. Diğer köylerde bulunan bayramın birinci günü Deremescit Mahallesi'ne bayramlarını kutlamak için gelirler. Diğer günlerde de diğer köylerin bayramları aynı şekilde devam etmektedir. Bartın köylerinin geleneksel bayram yemekleri, yaprak sarma, ponpon çorbası, karalahana dolması, tuzlu sütlaç, tuzlu lokma, el açması börek, ev yapımı baklava, yoğurtlu makarna ve patates, kırmızı pancardır. Bu yemeklere ek olarak Kurban Bayramı'nda haşlanmış kurban eti misafirlere ikram edilmektedir. Bayramı olan köyde her eve uğrayıp bayramlaşmak ve bayram sofrasından yemek yemek bir gelenektir, hiç tanışıklığı olmadığı bir eve de girilse aynı bayram sofrası ikram edilir. Bartın köylerinde bayram günleri için “*Ev geçme köy geç*” sözü meşhurdur. Bayram sofraları köy kadınları tarafından bayramdan günler öncesinde hazırlanır. Köylerinden kentlere göç eden kadınlar (gelinler) bayram öncesinde köylerine gelirken bayram hazırlığı için yardım ederler.

Tezcan (2000, s. 35), Türk kültüründe düğünlerin insanların mutluluklarının simgesi olduğunu ve yerleşim yerleri hangi şekilde olursa olsun düğünlerin standart bir kalıba sahip olduğunu belirtmektedir (s. 35). düğünlerin ... Bartın'daki kına geceleri, köylerde kız evinde yapılır, ailenin ekonomik durumuna göre kız evinin önünde yöresel müzisyenlerle kına töreni gerçekleştirilir. Köydeki düğünlerde son 4 yıla kadar davetiye olarak pişmiş tavuk ve el açması böreğin içine sarılıp her haneye atılmaksızın dağıtılmaktaydı. Ancak bu gelenek köy muhtarları ve ihtiyar heyetlerinin bir araya gelip şikâyetleri göz önüne almasıyla terk edilmiştir. Maliyetin yüksek olması nedeniyle basılı davetiyeye dönülmüştür. Bartın'da gelin alma gününe “hak alma” günü denmektedir. Damat evinin önüne düğün sabahı davul-zurna ekibi gelerek çalmaya başlarlar. Davul-zurnayı duyan ak-raba ve komşular damat evinin önünde toplanırlar ve gelin alma saatine kadar burada davul-zurna eşliğinde oynarlar. Gelin alma saati geldiğinde topluca gelin evine doğru hareket edilir. Davul-zurna da bu konvoyla eşlik eder. Gelin evinin önünde davul zurna eşliğinde oynanır. Bu oyunun amacı gelinin ailesi tarafından kızlarının “*telli duvaklı gelin olduğunun komşulara işaretidir*”. Damadın ailesi gelin evine girer ve gelini alırlar. Düğün evinde, gelen davetlilere yöresel yemekler vermek hala devam eden geleneklerden biridir. Bartın köylerinden kentlere göç eden aileler düğünlerini kentlerde yaptıklarında bu geleneği devam ettirmektedir. Bu

durumu Tezcan (2000, s. 41), “Kentlerdeki evlenme geleneklerimiz, kırsal kesime oranla değişmiş olmakla birlikte, yine de birçok bakımdan benzerlik göstermektedir. Örneğin düğünden önceki aşamalar kentlerde de söz konusudur” şeklinde ifade etmektedir (s. 41). Kentlerde yapılan Bartınlılara ait düğünler köydekinin aksine düğün salonunda yapılmaktadır. Davul-zurna hem damat evinde hem de gelin almada gelin evinin önünde yapılır. Bu aktivite köydeki geleneğin bir devamıdır. Maddi durumu iyi olan aileler Bartın'dan özel olarak müzisyen getirip o yörenin oyunlarını oynatmaktadır.

3. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırmanın amacı Bartın ilinin Amasra ilçesine bağlı Kocaköy'ün Deremescit Mahallesi'nde yaşayan evli kadınlarla aynı köyden İstanbul'un Ataşehir ilçesine bağlı Yeni Çamlıca Mahallesi'ne evlilik veya ailevi sebeplerden dolayı göç eden evli kadınların toplumsal konumları arasındaki benzerlikleri ve değişen sosyal yapılarını ortaya koymaktır. Makalenin amacı, kadınların İstanbul gibi büyük bir şehre göç etmesiyle gerek aile içindeki statüsünde, gerek çalışma şartlarında (hem evde hem de ev dışında) gerekse zorlu köy yaşantısında bir iyileşme olup olmadığını tespit etmeye çalışmaktır.

4. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

Bu çalışmada Bartınlı kadınların tercih edilmesinin sebebi çalışmayı yapan araştırmacının bu kültürel yapı içerisinde yaşamış olduğu için gözlemlerinin bulunmasıdır. Yazarın bu kültürel yapı içerisinde yaşamış olması araştırmanın muhtemel sınırlılıklarından biridir. Araştırmacı adı geçen mahallelerde yaşamış ve gözlemler yapmıştır. Çalışmada yöntem olarak yarı-standartlaştırılmış görüşme yöntemi tercih edilmiştir. Bu yöntemde her katılımcıya sistematik ve tutarlı bir sırada sorular sorulur, fakat görüşmeciler bu soruların dışına çıkabilmektedir (Berg & Lune, 2015, s. 136). Söz konusu mahalle ve köyde yaşayan kadınlar öncesinde Haziran – Eylül 2018 tarihleri arasında gözlemlenmiştir. Deremescit Mahallesi'nde sürekli olarak ikamet eden 22 hane, Yeni Çamlıca Mahallesi'nde de Bartın ilinden göç eden yaklaşık 200 hane bulunmaktadır. Gerekli notlar alındıktan sonra görüşme soruları belirlenmiş ve hem şehirde yaşayan kadınlar hem de köyde yaşayan kadınlardan görüşme yapmayı kabul eden 8 şehirden 6 ise köyden toplam 15 kişi belirlenmiştir. Görüşmeler 13-14 ve 20-21 Ekim 2018 tarihlerinde Yeni Çamlıca Mahallesi'ndeki kadınlarla, 03-04 ve 10-11 Kasım 2018 tarihlerinde Deremescit Mahallesi'ndeki kadınlarla gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler kişi başı 30 dakika sürmüştür. Araştırma evreni Bartın ili Amasra ilçesi Kocaköy'e bağlı Deremescit Mahallesi'nde ikamet

eden 6 kadın ile Bartın'dan İstanbul ili Ataşehir ilçesi Yeni Çamlıca Mahallesi'ne göç eden 8 kadın ile sınırlandırılmıştır. Görüşmelerde İstanbul'da yaşayan Bartınlı kadınlara 23, Bartın'ın köyünde yaşayan kadınlara ise 22 soru sorulmuş-tur. Görüşme soruları içerisinde aile tipi, hanedeki kişi sa-yısı, çocuk sayısı, eğitim seviyesi, hanedeki çalışan sayısı ve sektörleri gibi kapalı uçlu sorular olduğu gibi açık uçlu sorular da bulunmaktadır. Görüşme yapılan kadınlar isimlerin yayınlanmasını istemediklerinden dolayı çalışmada köydeki kadınlar için K1, K2,...K6; şehirde yaşayan kadınlar için Ş1, Ş2,...Ş8 kodları kullanılmıştır.

5. BULGULAR

Bu çalışmada Bartın ilinin Deremescit Mahallesi'nde yaşayan 6 evli kadın ve aynı köyden evlilik veya aile ile göç edip İstanbul'da evlenen 8 kadın ile görüşülmüştür. Görüşülen 1 kadın (Ş7) evlenmeden önce kendi ailesiyle bir-likte ekonomik zorluklar nedeniyle İstanbul'un Ataşehir ilçesi Yeni Çamlıca Mahallesi'ne göç etmiştir. Ş7'nin evliliği İstanbul'da gerçekleşmiştir. Diğer 7 kadın evlendikten sonra İstanbul'da yaşamaya başlamıştır. Araştırmanın İstanbul ayağında, Ataşehir ilçesine bağlı Yeni Çamlıca mahallesinde mahallenin muhtarından alınan bilgiye göre yaklaşık 650 Bartınlı bulunmaktadır. Görüşme yapılan kadınların 6 tanesinin eşi Bartınlıdır. Ş7 ve Ş8'nin eşi ise Iğdır ve Kars ilindedir. Görüşmelerden önce yapılan gözlemler sonucunda çeşitli bulgulara rastlanmıştır. İstanbul Ataşehir ilçesi Yeni Çamlıca Mahallesi'nde görüşme yapılan kadınların yaşadıkları mahallede memleketlerine ait bir kahvehane bulunmakta ve 6 kadının (Ş1, Ş2, Ş3, Ş4; Ş5 ve Ş5) eşi, çalışma ve aile ile birlikte geçirdiği zamanlarından arta kalanını burada geçirmektedir. Bu durum erkeklerin iş ve ev dışı zamanlarında kendi hemşerileriyle münasebet içinde olduğunu göstermektedir. Görüşme yapılan kadınların komşuluk ilişkilerine bakıldığında mahallede bulunan farklı şehirlerden insanlarla komşuluk ilişkisi yaptığı gözlemlenmiştir. Bununla birlikte şehirde yapılan dini törenler, kına ve düğün gibi toplantıların çoğunlukla Bartınlı hemşeriler arasında yapıldığı gözlemlenmiştir. Şehirde hemşerilerinin bir cenazesi olduğunda bir otobüs tutulmakta ve topluca cenazenin götürüleceği köye gidilmektedir. Cenazeler genellikle Bartın ilinin ilgili köyüne/mahallesine götürülmektedir. Deremescit Mahallesi'nde ise düğünler genellikle düğün sahibinin evinin önünde yapılmakta olup sadece aynı köyün sakinleri davet edilmektedir. Köyde yaşayan erkekler boş zamanlarını köyün kahvehanesinde geçirmektedir. Görüşmelerin yapıldığı Yeni Çamlıca Mahallesi alt gelir grubunun ikamet ettiği bir mahalledir. Görüşme yapılan kadınların dördünün

(Ş1, Ş2, Ş7 ve Ş8) evinde doğalgaz bulunmakta, diğerlerinin evinde ısıtma soba ile sağlanmaktadır.

5.1. Kadınlar Hakkında Demografik Bilgiler

Tablo 1: Yeni Çamlıca Mahallesi'nde Kadınların Aile Tipi

Aile tipi	Sayı
Çekirdek Aile	8
Geniş Aile	0
Toplam	8

Tablo 2: Deremescit Mahallesi'nde Yaşayan Kadınların Aile Tipi

Aile tipi	Sayı
Çekirdek Aile	5
Geniş Aile	1
Toplam	6

Tablo ve 1 ve 2 'ye göre gerek köyde gerekse şehirde yaşayanların çoğunluğu çekirdek aileye sahiptir. Sadece köyde yaşayan 1 kadın (K1) eşi ve çocuklarının dışında kayınvalidesi ve eşinin erkek kardeşi ile birlikte yaşamaktadır. Gerek şehirde gerek ise köydeki kadınlar çekirdek aileye sahip olsa da görüşme yapılan şehirdeki 8 kadından 6'sı (Ş3, Ş4, Ş5, Ş6, Ş7, Ş8) kocasının ailesine ait müstakil bir apartmanda kocasının ailesi ile birlikte yaşamaktadır. Şehirde görüşme yapılan kadınlardan bir tanesi (Ş2) bir apartman dairesinde aileden uzakta yaşamakta, diğer 1 kadın (Ş1) ise kendi ailesinin bulunduğu apartmanın yanında müstakil bir evde yaşamaktadır. Köyde görüşülen 6 kadın da benzer şekilde daireleri ayrı ancak aynı müstakil evin içerisinde yaşamaktadır. Bu durum, şehre göç eden kadınların çoğunluklu olarak ikamette köydeki yaşantılarını (kocanın ailesinin yanında/yakınında) devam ettirdiğini göstermektedir.

Tablo 3: Köy ve Şehirde Yaşayan Kadınların Hanelerindeki Kişi Sayısı

Hanede yaşayan kişi sayısı	K1	K2	K3	K4	K5	K6	Ş1	Ş2	Ş3	Ş4	Ş5	Ş6	Ş7	Ş8
	7	4	4	6	4	5	4	4	4	4	3	4	6	4

Bu tabloya göre gerek köyde gerekse şehirde yaşayan kadınların hanelerindeki yaşayan kişi sayısı benzerlik göstermektedir. Köydeki kadınlardan K1 eşi ve çocukları dışında kayınvalidesi ve eşinin erkek kardeşiyle birlikte oturduğundan köydeki en kalabalık haneye sahiptir. Bununla birlikte K4'ün eşi ceza evinde olduğundan aile reisi kendisidir, evde

kendi ve 5 çocuğu yaşamaktadır. Şehirdeki en kalabalık haneye sahip olan kadın ise Ş7'dir.

Tablo 4: Köy ve Şehirde Yaşayan Kadınların Hanelerindeki Çocuk Sayısı

Hane -deki çocuk sayısı	K1	K2	K3	K4	K5	K6	Ş1	Ş2	Ş3	Ş4	Ş5	Ş6	Ş7	Ş8
	3	2	2	5	2	3	2	2	2	2	1	2	4	2

Bu tabloya göre gerek köyde gerekse şehirde yaşayan kadınların hanelerindeki çocuk sayıları benzerlik göstermektedir. Köyde en fazla çocuğu olan 5 çocukla K4; şehirdeki kadınlardan en fazla çocuğu olan da 4 çocuğuyla Ş7'dir.

Tablo 5: Köyde Yaşayan Kadınların ve Eşlerinin Eğitim Seviyesi

Köyde yaşayan kadınların eğitim seviyesi	K1	K2	K3	K4	K5	K6
Kendisi	ortaokul	ilkokul	ilkokul	ilkokul	ilkokul	ilkokul
Eşi	ortaokul	ortaokul	ortaokul	ilkokul	ilkokul	ilkokul

Tablo 6: Şehirde Yaşayan Kadınların ve Eşlerinin Eğitim Seviyesi

Şehirde yaşayan kadınların eğitim seviyesi	Ş1	Ş2	Ş3	Ş4	Ş5	Ş6	Ş7	Ş8
Kendisi	ilkokul	ilkokul	ilkokul	ilkokul	Ortaokul	lise	ilkokul	Lise
Eşi	Lise	Lise	ortaokul	ortaokul	lise	lise	ilkokul	ortaokul

Tablo 5 ve Tablo 6 köyde ve kentte yaşayan kadınların eğitim seviyesini göstermektedir. Köyde yaşayan kadınlardan sadece K1 ortaokul mezunu, diğerleri ilkokul mezunu dur. K2 ve K3'ün eğitim seviyesi eşinin eğitim seviyesinin altındadır. Şehirde yaşayan kadınlara bakıldığında eğitim seviyesi liseye kadar çıkmaktadır. 5 kadının eğitim seviyesi (Ş1, Ş2, Ş3, Ş4 ve Ş5) eşinin eğitim seviyesinin altındadır. İki kadının (Ş6 ve Ş7) eğitim seviyesi eşinin eğitim seviyesiyle aynıdır. 1 kadının (Ş8) eğitim seviyesi eşinin eğitim seviyesinden fazladır. Bu durum şehirde yaşayan kadınların eğitim seviyelerinde bir yükselme olduğunu göstermektedir. Ancak eğitim seviyelerindeki yükseklik kırsaldan kente olan göçleri nedeniyle değildir. Çünkü bu kadınlar (Ş7 hariç) evlendikten sonra İstanbul'a gelmişlerdir. Evlilik nedeniyle şehre göç edip şehirde yaşamaya başlayan, aynı zamanda

çalışan bir kadın olan, eğitim seviyesi eşinden daha düşük olan Ş1 eğitim seviyesinin düşük olması için "Biz altı kardeşlik, annem tarlada çalışırdı, babam da başka bir ilde madende çalışırdı. Annem tarlada çalıştığı için küçük kardeşlerimin bakımı bana kaldı bu nedenle okuyamadım ama okumayı isterdim" şeklinde yorumlamaktadır. Ş1 ailenin en büyük ve aynı zamanda kız çocuğudur. Ailenin en büyük çocuğu olması toplumsal cinsiyet rolleri bakımından ona kadınlık rollerini yüklemiş ve bir anne gibi kardeşlerinin bakımını üstlenmek zorunda kalmıştır. Bu durum Ş1'in eğitim almasında bir fırsat eşitsizliği yaratmıştır. Örneğin Ş1'in kendisinden sonra gelen iki kız kardeşinden biri üniversite mezunu diğeri de ortaokul mezunudur. İlkokul mezunu olan Ş7 de eğitim seviyesinin düşüklüğü için "köy yerinde kız-ları okutmazlardı" şeklinde bir yorumda bulunmuştur. Nej-layı yaz...

5.2. Kadınların Hanesindeki Çalışma Hayatı

Tablo 7: Köyde Yaşayan Kadınların Hane Halkındaki Çalışan Sayısı

Hane halkında çalışanlar	K1	K2	K3	K4	K5	K6
Kendisi	-	-	-	-	-	-
Eşi		X	x		Emekli maaşı	x
Çocuğu	Çocuğundan dolayı engelli maaşı alıyor			x		x
Diğer	Kayınvalidesinin emekli maaşı					

Tablo 8: Şehirde yaşayan kadınların hane halkındaki çalışan sayısı

Hane halkında çalışanlar	Ş1	Ş2	Ş3	Ş4	Ş5	Ş6	Ş7	Ş8
Kendisi	x			x				
Eşi	x	x	x		x	x	x	x
Çocuğu	x							

Tablo 7 ve 8 kadınların hanelerindeki çalışanların durumunu göstermektedir. Köydeki hane çalışanlarına bakıldığında 6 kadının da çalışmadığı tespit edilmiştir. 3 kadının hane geliri eşi tarafından sağlanmakta (K2, K3, K5), 1 kadının hane gelirini çocuğu sağlamakta (K4), 1 kadının (K6) hane gelirini eşi ve erkek çocuğu sağlamakta, 1 kadın ise (K1) engelli çocuğundan ötürü bakım maaşı almakta, ayrıca kayınvalidesinin emekli maaşı hane gelinine

dahil edilmektedir. Şehirdeki kadınların çalışma durum-ları farklılık göstermektedir. Kadınlardan birinin (Ş1) eşi ve çocuğu dışında kendisinin de hane gelirine katkıda bulunadığı tespit edilmiştir. Bu durumun kırsaldan kent hayatına geçişte kadının çalışma hayatına katılmasında önemli bir veri olduğu görülmektedir. Özellikle Ş1 evlendikten sonra kırsaldan kente göç etmiştir. Köy hayatında çalışmadığını belirtmiştir. Bu durumda, kent hayatının Ş1'in aile-sinde bir gelişme kaydettiği söylenebilir. Bir kadın (Ş4) eşi-nin sağlık problemleri bağlı olarak çalışmamasından ötürü çalışmakta, diğer 6 kadın ise (Ş2, Ş3, Ş5, Ş6, Ş7, Ş8) çalışmamaktadır ve bu hanelerde sadece eşler çalışmaktadır. Ş4 eşinin sağlık problemlerinin oluşmasına kadar çalışmadığını belirtmiştir.

Bir diğer soruda hanedeki kadınların evin bütçesine katkıda bulunup bulunmadığı sorulmuştur. Şehirde görüşülen 5 kadın (Ş2, Ş5, Ş6, Ş7, Ş8) hayır cevabı verirken, Ş1 ve Ş4 çalıştıkları için evet cevabını vermiştir. Ş3 de dışarıda ücretli çalışmamasına rağmen ara sıra evde yaptığı parça başı işlerle evin bütçesine katkıda bulunduğunu belirtmiştir. Arat (1996) kadınların bu durumunu, ekonomik zorluklar nedeniyle kadınların evlerini terk etmeden aile gelirine katkıda bulunabilecekleri kayıtsız, sigortasız yeni bir çalışma alanına yönlendirmesi şeklinde ifade etmektedir. Ev işlerinden ve çocuklarından artan boş zamanlarında dokuma ve giyim sanayiine evde "parça başı" iş yaparak geleneksel yapı içinde, evden çıkmadan ek gelir sağlayan bu kadınlar yeterli eğitimleri ve bir meslekleri olmadıkları için bağımsız kişilik ve kimlik ve sonuçta da ekonomik güce sahip olmadıklarını belirtmektedir (Arat, 1996: 49). Nitekim Ş3 de ilkökul mezunu, eşinden daha alt bir eğitim seviyesine sahip, evliliğini kendi tercihi ile yapmamış ve evde de gücü olmayan kadınlardan biridir. Köydeki kadınlara da aynı soru yöneltildiğinde hiçbir ücretli olarak bir işte çalışmadıklarından hayır cevabı alınmıştır. Eşi cezaevinde ve bir çocuğu engelli olan K1 dahi ücretli olarak çalışmamakta ve evde kalmayı tercih etmektedir.

Kıray (2000) Ereğli'de yaptığı bir çalışmada buradaki kadınların evlerinde hizmetçilik ve çamaşırcılık bu işlerden geçinen bir grup olmasına rağmen çalışmaktan saymadıklarını belirtmektedir (109). Şehirde görüşme yapılan kadınlardan ikisi (Ş1 ve Ş4) bu işlerden geçimini sağlamasına rağmen evde yaptığı aynı işlerden bir ücret almamaktadır. Bununla birlikte dışarıda ücretli çalıştıkları bu işlerde sigortasız ve kayıtsız çalışmaktadır. Kandiyoti (1997), Türkiye'de 1950'lerde, eğitimsiz ve vasıfsız kadınlar için tek çalışma imkanının orta sınıf kadınlarının evlerinde hizmetçilik yapmak olduğunu belirtmektedir (s. 36). 1950'lerde Kandiyoti'nin belirttiği bu durum 2000'ler Türkiye'sinde

İstanbul'un bir alt gelir grubunun yaşadığı bir mahallesinde hala devam etmektedir.

Şehirde yaşayan kadınların 6'sı (Ş3, Ş4, Ş5, Ş6, Ş7, Ş8) kocasının ailesine ait müstakil bir apartmanda kocasının ailesi ile birlikte yaşamaktadır. Müstakil bir apartmanda yaşamalarından dolayı apartmanın temizlik işleri de bu kadınlar tarafından yapılmaktadır. Ş4, ücretli olarak dışarıda aynı işi yapmasına rağmen kendi müstakil apartmanında bu işi yaparken herhangi bir ücret almamaktadır. Kandiyoti (1997), ekonomik güçlüklerden dolayı bu işleri dışarı yaptıramayan kadınların, işleri evdeki diğer kadınlara yani gelinlere, kızlarına bıraktıklarını; bu durumun da hane halkının refahını diğer kadınlar pahasına kadınlar tarafından yaratıldığını belirtmektedir (s. 81). Ş4 örneğinde görüldüğü üzere aynı apartmanda yaşayan kayınvalidesi ekonomik nedenlerden dolayı dışarıya para vermeden kendi gelini üzerinden aile refahını sağlamaktadır. Belki de bu durum Ş4, kayınvalidesinin yerine geçtiğinde de görülecektir. Var olan sistemi değiştirmeyip bu sisteme ayak uyduran kadınlar, kendilerine uygulanan eşitsizliği ileride kendi gelinlerine de uygulayacaktır. Buradan çıkarılacak sonuç, köyden geçim sıkıntısı ve diğer sebeplerle kente göç eden kadın bu sefer de toplumsal cinsiyet rolleri açısından farklı baskılanma dinamiklerinde kendini bulmaktadır. Üstelik bu durumu kendisine yaratan kendi hem cinsi (kayınvalidesi) olmaktadır. Ayrıca şehirdeki çalışan kadının çalışmayan kadına göre iki kat fazla çalıştığı da görülmektedir. Ücretli olarak dışarıda yaptığı işe ek olarak ücretsiz ev işlerini ve müstakil apartmanın temizlik işlerini de yürütmektedir. Burada kentli çalışan kadının bir mağduriyeti söz konusudur.

Yeni Çamlıca Mahallesi'ndeki kadınlara, hanedeki çalışanların sektörleri sorulduğunda hanede hizmet sektörü (Ş2, Ş3, Ş4); 5 ailede (Ş1, Ş5, Ş6, Ş7, Ş8) sanayi sektöründe işçi olarak çalışanlar bulunmaktadır. Görüşülen kadınlardan sadece Ş1 ve Ş4 çalışmakta ve hane gelirine katkıda bulunmaktadırlar. Ş1 ve Ş4 çalıştıkları sektörler bakıldığında evdeki işlerinin benzeri olan hizmet sektörü olduğu görülmektedir. Arat (1996), ataerki toplumlarda cinsiyetçi işbölümünü öğrenen kadınların zamanla bu düşünce ve davranış kalıplarına göre beceriler edindiğini ve bu becerilerin onlara evdeki işlerinin bir tür uzantısı olan mesleklerde ve çalışma alanlarında istihdam olanakları açtığını belirtmektedir (s. 45). Ş1 ve Ş4 de Arat'ın bu ifadesine uygun şekilde ev işlerinde kazandıkları becerileri ücretli olarak ev dışında gerçekleştirmektedir.

Köyde yaşayan kadınların hanelerindeki çalışanların sektörlerine bakıldığında K2, K3 ve K6'nın eşleri hizmet sektöründe çalışmaktadır. K4'ün çocuğu da hizmet sektöründe çalışmakta olup K1'in hanesinde

çalışan bulunmamakta; K1, engelli çocuğundan ötürü bakım maaşı almakta ve ayrıca hanede yaşayan kayın-validesinin emekli maaşı hane gelirine dahil edilmektedir.

Diğer bir soruda kadınların gerek hanelerinde gerekse kendi ailelerinde çalışmalarına nasıl bakıldığı hem köydeki hem de şehirde yaşayan kadınlara sorulmuştur. Buradaki amaç kadının kendi ailesiyle eşinin ailesinde aynı köyden gelmeleri, aynı geleneği paylaşmaları nedeniyle benzerlikler olup olmadığını tespit etmektir. Ş1'in gerek kendi ailesinde gerekse eşiyile yaşadığı hanesinde kadının çalışmasına olumlu bakılmaktadır. Nitekim Ş1, dışarıda ücretli olarak çalışmaktadır. Ş2'nin de gerek kendi ailesinde gerekse eşiyile yaşadığı hanede kadının çalışmasına olumlu bakılmaktadır. Ancak çocuklarının bakımı nedeniyle ve ekonomik durumu çocuklarına bir bakıcı tutmasına imkan vermediği için Ş2 çalışmamaktadır. Ş4'ün gerek kendi ailesiyle gerekse eşiyile yaşadığı hanede kadının çalışmasına izin verilmemektedir. Ancak Ş4'ün eşi sağlık sorunları nedeniyle çalışmadığı için "mecburi olarak çalıştım" ifade etmiştir. Ş8'in ailesinde ve kocasıyla yaşadığı hanede kadının çalışmasına özellikle sosyal güvenliği için olumlu bakılmaktadır. Ancak Ş8 kendi isteği ile çalışmamayı tercih etmektedir. Ş3 aynı soruya "olumsuz ve gereksiz" olarak yanıt vermiştir. Ancak evde yapılan parça başı işlerde evden çıkmadan çalışmasına izin verilmektedir. Ş5'in hanesinde çocuk bakımının daha önemli olduğu düşüncesiyle çalışmasına olumlu bakılmamaktadır. Ş6 bu soruya "kadın çalışmaz" şeklinde bir cevap vermiştir. Ş6'nın hanesinde de Ş3'ün hanesinde olduğu gibi kadının çalışmasına olumsuz bakılmaktadır. Ş7 ise aynı soruya "eşimin ailesindeki töre gereği kadının çalışmasına şiddetle karşı çıkılmaktadır" cevabını vermiştir. Ş7'nin eşi İğdirli ve diğer 6 kadından farklı bir kültüre evlilik yoluyla geçmiştir. Ancak verilen cevaplar, bu kadınlar ataerkil aile düzenine sahip hanelerde yaşadıklarından genellikle olumsuzdur. Köydeki kadınlara da aynı soru yöneltilmiştir. K2 ve K3, hanede kadınların çalışmasına olumlu bakıldığını söylemiştir. Ancak ikisi de çocukların bakımı ve ev, bahçe işlerinden dolayı çalışmamaktadır. K1, hiç çalışmamıştır. K1 hem eşinin istememesi hem de kendisi istemediği için çalışmamaktadır. K1 de çalışmamasının sebebi için olarak çocuklarını göstermiştir. K4 de K1 ile benzer şekilde gerek eşini istemediği için gerekse kendi tercihi çalışmamak olduğu için çalışmamaktadır. K5, "Bağ bahçe gibi köy işlerinden dolayı çalışmama olumsuz bakılıyor" cevabını vermiştir. Bu cevaplardan köydeki kadınların kendilerine ait ev ve bahçe işlerini ücretsiz işçiler gibi yerine getirdikleri görülmektedir. Bu durum Ş4'ün dışarıda ücretli olarak yaptığı gündelik ev işlerini kendi müstakil apartmanlarında kayınvalidesinin isteği ile ücretsiz yapmasıyla benzerlik göstermektedir.

Son olarak K6, "kayınpederim izin vermediği için çalışmıyorum" cevabını vermiştir. Bu durum, ailede erkeğin babasının sözünün kocasından daha fazla geçerli olduğunu göstermektedir. Ayrıca Ş7'nin "töre için çalışmama karşı çıkılıyor" cevabı ile benzerlik göstermektedir. İki kadın da eşlerinin aileleri nedeniyle çalışmamaktadır. Bu sorudan alınan cevaplar doğrultusunda kadınların köyden şehir hayatına geçmelerine rağmen köydeki kuralların hanelerinde devam ettiği söylenebilir. Kadınlar köyde de yaşasa şehirde de yaşasa çalışmalarına genellikle olumsuz bakılmaktadır. Molyneux (2012, s. 119), kadınların kendi emeklerinin denetleme hakkının evlilik yoluyla ellerinden alındığı, emeklerinin nasıl kullanılacağına kocalarının iradesine bırakıldığını, dolayısıyla kadınların bu durumda sınıfsal olarak kocaları tarafından ezildiğini vurgulamaktadır (s. 119). Kadın bu hanelerde çocuk bakımı ve ev, bağ bahçe gibi işlerden ücretsiz olarak sorumludur. Kendi tercihi ile dışarıda çalışmak istemeyen kadınlar var olan gelenek ve görenekleri kabul ettiklerini ve devam ettirdiklerini göstermektedir. Kışlalı (1996) da (1996, s. 78) benzer şekilde dışarıda çalışmayan evli kadınların kocası kadar toplumun değişik yaşam koşullarından haberi olmadığı için dar bir çevrede yaşadığını, günlük alışverişin haricinde toplumsal olayları değerlendiremediği bu nedenle de geleneklere ve göreneklere daha çok bağlı olduğunu belirtmektedir (s. 78). Kışlalı'nın bu ifadesi yukarıda mirasın eşit şekilde çocuklara dağıtılıp dağıtılmadığı sorusunda K6'nın mevcut durumu (kızlara mirastan pay verilmemesi) onaylaması bu duruma örnek olarak gösterilebilmektedir.

Aile bütçesinden kadınların özgürce kullanabildiği bir miktarın olup olmadığı, eğer yoksa bütçeden kullanmak için kimden izin aldığı görüşme yapılan bütün kadınlara sorulmuştur. Şehirde görüşülen kadınların biri (Ş1) bütçeden özgürce kullanabildiğini belirtmiştir. Ş1, çalışan iki kadından birisidir. Kendi kazandığı ve aile bütçesine dahil ettiği paradan özgürce kullanabildiğini ifade etmiştir. Ancak miktar büyük olduğunda, (eve mobilya alınması gibi) eşine danışarak harcadığını ifade etmiştir. Diğer 7 kadın, bütçede özgürce kullanabildikleri bir miktarın olmadığını belirtmiştir. Bu 7 kadın harcama yaparken eşlerinden izin alarak harcama yapmaktadır. Burada dikkat çeken Ş4'tür. Ş4'ün eşi sağlık sorunlarından ötürü çalışmamaktadır. Evdeki geliri sağlayan kendisidir. Ancak o da harcama yaparken eşinden izin almaktadır. Bu durum aile reisliği kavramının çalışmaya bağlı olmadığını ve evde her durumda kocanın bir egemenliği olduğunu göstermektedir. Köydeki kadınlara aynı soru yöneltilindiğinde hepsi, özgürce kullandıkları bir miktarın olmadığını ve danışarak harcadıklarını belirtmiştir. K1'in eşi evde yaşamamasına rağmen, eve gelir getiren oğlu ve kayınvalidesi olduğu için diğerleriyle aynı durumdadır ve onlara

sorarak para harcamaktadır. Bu ailede kocanın yerini evin erkek çocuğu ve kayınvalide almıştır.

5.3. Hanelerdeki Toplumsal Cinsiyet Roller

Gerek köyde gerekse şehirde yaşayan kadınlara ailede iş bölümü olup olmadığı ve erkeklerin aile içindeki görevleri sorulmuştur. Şehirde yaşayan kadınların eşleri hane dışında gelir getirici bir işte çalışmaktadır. Bununla birlikte görüşme yapılan 8 kadından ikisinin eşi (Ş1 ve Ş2) iş dışında eşine ev işlerinde yardımcı olmaktadır. Ş1 örneği, kadının günümüzde ev dışına çıkmasıyla erkeklerin rollerinin dışarda çalışıp para kazanmakla bitmediği evde ev işlerini eşleriyle birlikte bölüşmek zorunda kaldığının bir göstergesidir. Ş4'ün eşi sağlık sorunlarından ötürü çalışmadığından eşinin çalıştığı vakitlerde çocukların bakımıyla ilgilenmektedir. Ş3, Ş5, Ş6, Ş7 ve Ş8'in eşleri dışarıdaki işinin dışında evde sadece güç gerektiren işlerde (soba kurmak, odun taşı-mak, tamirat, badana işleri vs.) yardımcı olmaktadır. Köy-deki kadınlara aynı soru yöneltildiğinde 6 kadından beşi (K1 hariç) erkeklerin sadece dışarıda çalışıp para kazandığını ve evde güç gerektiren işlerde (bahçe yapımı, odun-kömür taşı-mak vs.) eşlerine yardım ettiği belirtilmiştir. K1'in eşi ce-zaevinde olduğundan diğer kadınların eşlerine yaptıkları güç gerektiren ev işlerini de kendisi yapmaktadır. Bu durum, kentteki çalışma hayatının toplumsal cinsiyet rollerinde bir dönüşümü getirdiğini göstermektedir.

Evdeki gıda ürünlerinin hazır olarak mı alındığı yoksa kendileri tarafından yapıldığı gerek köydeki gerekse şehirdeki kadınlara sorulmuştur. Görüşülen kadınların hepsi (hem köy hem şehir) tarhana, erişte, konserve, turşu, pekmez, ekme gibi gıda ürünlerini kendilerinin hazırladığını diğer ürünleri hazır olarak temin ettiklerini belirtmişlerdir. Bu durum şehirdeki kadınların köydeki alışkanlıklarını şehirde de devam ettirdiğini göstermektedir. Şehir hayatında ellerinin altında kolayca bulabildikleri ürünleri (ekmek, ma-karna gibi) dahi evde kendilerinin hazırladığı belirtilmiştir. Kıray (2000), ev ekonomisinin esaslı üretim yöntemlerinden olan bu ürünlerin hazırlama eyleminin ne oranda aile içinde kaldığının araştırılmasını, yiyecek maddelerindeki şehirleşme ve değişmeyi yansıtması bakımından önemli bulmak-tadır (s. 127).

5.4. Ailelerin Miras Paylaşımı

Ailenin topraklarının miras olarak dağıtılıp dağıtılmadığı hem köydeki hem de şehirdeki kadınlara sorulmuştur. Görüşme yapılan kadınların hepsi toprakların miras olarak dağıtıldığını belirtmiştir. Aile mirasının eşit olarak dağıtılıp dağıtılmadığı sorusu hem köy hem de şehirdeki kadınlara

yöneltilmiştir. Bu soruda kadınların kendi ailelerinde kardeşlerinin arasındaki miras dağılımı öğrenilmek istenmiştir. Şehirde yapılan görüşmelerde 2 kadın (Ş1 ve Ş6) kendi ailesinden miras alamadığını belirtmiştir. Bu kadınların miras alamamalarının sebebi ailenin mirası erkek çocuklarına dağıtmasıdır. Ş1 ayrıca "*Bartın yöresinde miras genellikle erkek çocukları arasında paylaşılır, kızlar evlendikleri için onlara pay düşmez*" şeklinde bir ifadeye bulunmuştur. Görüşme yapılan diğer kadınlarda durum çok farklı değildir. Mirastan pay alabilirler ancak orana bakıldığında erkek kardeşlerinden daha düşük payda bir hakka sahip olduklarını belirtmişlerdir. Köydeki kadınlara aynı soru yöneltildiğinde benzer cevaplar alınmıştır. K3 ve K4 mirasın eşit olarak dağıtıldığını söylerken diğer 4 kadın sadece erkek çocuklarına mirasın verildiğini, kızlara mirastan pay verilmediğini belirtmişlerdir. Bununla birlikte K6, bu durumu olumlayarak "*Olması gereken zaten budur, kızlar evlenir ve evden ayrı-lırlar, bu nedenle mirastan pay almamalıdır*" şeklinde bir ifadeye bulunmuştur. Bu ifadeden, köyde yaşayan kadınların miras konusundaki eşitsizliği kabul ettikleri ve hatta onayladıkları anlaşılmaktadır. Görüşme yapılan diğer kadınlar da (K1, K2, K5) miras pay alamamaları konusunda herhangi bir eleştiri getirmemişlerdir. Kandiyoti (1997), "*Hangi toplumsal kategoriden olurlarsa olsunlar, kentli kadınların toplumsal ve ekonomik uyumunun ortak özelliğinin, erkek rollerine hiçbir biçimde meydan okumaları, aile işleyişinin geleneksel düzenini bozmayışları ya da erkek ayrıcalıklarını sorgulamaları*" olduğunu belirtmektedir (s. 46). Kandiyoti'nin bu ifadesi gerek köyde gerekse şehirde görüşme yapılan kadınlara için uygundur. Hiçbiri var olan düzen hakkında bir eleştiri getirmemiştir.

5.5. Kadınların Evlenme Yaşı

Görüşme yapılan kadınlara kendi ailelerindeki evlenme yaşının ortalaması sorulmuştur. Gerek köyde gerekse şehirdeki kadınlardan alınan cevaplara göre ailedeki kızların evlenme yaşları ortalama 18-25 yaş aralığındadır. Bu sonuçlardan köyde ya da şehirde Bartın yöresinden olan kadınların erken evlilik yapmadığı görülmektedir. Bu sorunun ardından ailede evlenmelerin görücü usulü (evlenecek gençlerin anne ve babalarının tercihi ile) mü yoksa kızların kendi isteklerine mi bırakıldığı sorulmuştur. Bu soruya köyde yarı yarıya bir cevap gelmiştir. K1, K2, K3 kendi tercihleriyle evlendiklerini belirtirken; K4, K5, K6 ise görücü usulü evlendiklerini ifade etmiştir. Şehirdeki kadınların durumu biraz daha farklıdır. Ş5 ve Ş6 kendi istekleriyle evlendiklerini; Ş1, Ş3, Ş4, görücü usulü ile evlendiklerini; Ş7 ve Ş8 ise ailelerinin rızası olmadığı için kaçarak evlendiklerini belirtmiştir. Ancak sonrasında aileler arasında uzlaşma sağlanıp

düğünlerinin yapıldığını belirtmişlerdir. Ş8 istemediği bir kişiyle nişanlıken evlendiği kişiye kaçtığını belirtmiştir. Kırsalda yaşarken kendi hayatının kontrolünü alması bakımından önemlidir. Ş8'in eğitim durumunun da lise olması yani diğer kadınlara göre yüksek olması onun kendi tercihlerini özgürce yapabildiğini göstermektedir. Ş7 de ailesi kırsaldan kente göç ettikten sonra evlendiği kişiye kaçtığını belirtmiştir. Ailesi başlangıçta rıza göstermese de kendisinin “*kaçan kızı namus yüzünden kolay kolay geri almazlar bi-zim oralarda*” şeklinde yorumlaması aile kırsaldan kente göç etse de muhafazakarlığını şehirde de devam ettirdiğini göstermektedir.

5.6. Kadınlar için Boş Zaman Kavramı

Deremesit Mahallesi'nde yapılan görüşmede kadınlara Bartın şehir merkezine gidip gitmedikleri, gidiyorlarsa hangi amaçlarla gittikleri sorulmuştur. Görüşülen 6 kadın da Bartın şehir merkezine ayda 1-2 kez gittiklerini, şehir merkezine ağırlıklı olarak hastane işleri, alışveriş ve akraba ziyareti nedeniyle gittiklerini belirtmişlerdir. Kadınların şehir merkezine çocukları, eşleri ya da ailecek gittikleri tespit edilmiştir. Şehirde yaşayan kadınlara da boş zamanlarını nasıl geçirdikleri sorulmuştur. Ş2, Ş6 ve Ş7 evde çocuklarının bakımı nedeniyle boş zamanlarının fazla olmadığını ve dışarı çıkmadıklarını, sadece akraba ziyareti için dışarı çıktıklarını belirtmiştir. Geri kalan 6 kadın ev işleri ve çocuk bakımını boş zaman aktivitesi olarak değerlendirmektedir. Bu soruya çocuklarla ilgilenmek, ev işi yapmak, akraba ziyareti ve alışveriş yapmak olarak cevap vermiştir. Ş1 ve Ş4 dışarıda da ücretli olarak ev işi yapmalarına rağmen, evde ücretsiz olarak yaptıkları bu işleri boş zaman aktivitesi olarak görmektedirler. Bu durum kadınların kendilerine yüklenen toplumsal cinsiyet rollerini nasıl “boş zaman” kavramıyla meşrulaştırdığını ve normal hale getirildiğini vurgulamaktadır.

Görüşme yapılan kadınlara eşlerinin çalışma dışındaki boş zamanlarını nasıl geçirdikleri sorulmuştur. Şehirdeki kadınlardan altısı (Ş1, Ş2, Ş3, Ş4, Ş5, Ş6), eşlerinin boş zamanlarında mahalledeki kahvehane geçirdiğini söylemiştir. Bu kadınların bahsettikleri kahvehane mahalledeki Bartınlılara ait bir kahvehanedir. Dolayısıyla erkekler boş zamanlarında kendi hemşerileriyle vakit geçirmektedir. Ş7 ve Ş8'in eşleri Bartınlı değildir. Bununla birlikte iş dışı zamanlarda Ş7'nin eşi çocuklarıyla vakit geçirmekte, onlarla spor yapmaktadır. Ş8 ise boş zamanlarında arkadaşlarıyla birlikte motosiklet gezileri yapmaktadır. Köyde görüşülen kadınlara da aynı soru yöneltilmiştir. K1'in eşi cezaevinde olduğundan bu soru ona sorulmamıştır. K4, K5 ve K6, eşlerinin köy kahvesinde vakit geçirdiğini; K2 ve K3 ise, eşlerinin

iş dışı zamanlarında çocuklarıyla birlikte zaman geçirdiğini belirtmiştir. Bartın'ın köyündeki erkekler ile şehirdeki Bartınlı erkeklerin yaşam koşulları değişse de boş zaman aktivitelerinde pek de değişiklik olmadığı görülmektedir. Aynı şekilde Bartın'ın köyündeki kadınlarla şehre göç eden kadınlarının boş zaman aktivitelerinde de pek bir farklılık görülmemektedir. Bununla birlikte erkeklere göre bir eşitsizlik söz konusudur. Erkekler kahvehane gibi mekânlarda boş zamanlarını geçirirken, muhtemelen güç gerektirmeyen işlerle uğraşırken kadınlar ev işleri çocuk bakımı, evin eksiklerinin temini gibi kendilerince boş zaman aktivitesi olarak ifade ettikleri ama aslında boş zaman aktivitesi olmayan işlerle vakitlerini geçirmektedir.

Şehirdeki kadınlara bayramların ve tatillerin nerede geçirildiği sorulmuştur. Bu soruda köyleri ile bir bağlarının olup olmadığı öğrenilmek istenmiştir. Bu soruya ek olarak da köye gittiklerinde nerede kaldıkları/ kendilerine ait bir evlerinin olup olmadığı sorulmuştur. İlk soruya 6 kadın Bartın'daki köylerinde geçirdikleri cevabını vermiştir. Ş7 ve Ş8'in eşleri Bartınlı değildir. Bu nedenle bayramlarda ve tatillerde her birinin köyüne dönüşümlü olarak gidilmekte, gidildiğinde de kendi ailelerine ait köy evinde kalmaktadırlar. Diğer kadınlar da bayram ve tatillerde köye gitmektedir, köye gittiklerinde erkeğin ailesinin köydeki evinde kalınmaktadır. Kadının ailesinin köy evine sadece ziyaret için gidilmektedir. Şehir yaşamında olsalar da köyleriyle bağlantıları devam etmektedir ve gerek bayram gibi önemli günler gerekse tatiller köylerde değerlendirilmektedir. Görüşme yapılan kişilerin alt gelir grubunda olması da bu sorunun cevabı belirlemede önemlidir. Görüşme yapılan kadınlardan hiçbiri bayram ya da tatilleri kıyı bölgelerde bir otelde ailecek tatil yaparak geçirdiğini söylememiştir. Ama asıl önemli olan şehre göçle birlikte oluşan köydeki yaşantılarına olan özlem, geleneklerini sürdürme eylemine neden olmuştur.

5.7. Hane İhtiyaçlarının Temini

Gerek köydeki gerekse şehirdeki kadınlara evdeki fiziksel ihtiyaçların kim tarafından temin edildiği sorulmuştur. K5 ve K6 eşlerinin temin ettiğini; K1, K2, K3, K4 ise kendilerinin temin ettiğini belirtmiştir. Şehirdeki kadınlara aynı soru yöneltilindiğinde görüşme yapılan kadınların hepsi kendilerinin olduğunu belirtmiştir. Erkekler sadece maddi olarak eve para getirmekte ancak alışverişler kadınlar tarafından yapılmaktadır. Buna rağmen şehirdeki kadınların da ürünler üzerinden evdeki üstünlüğü yıllar içerisinde gıda ürünlerin hazır olarak temin edilmesiyle azalmıştır. Gerek köyde gerekse şehirde sadece belirli ürünler (makarna, salça, reçel, konserve, vs.) kadınlar tarafından evde hazırlanmakta ancak pek çok ürün gıdadan giyime hazır olarak alınmaktadır.

5.8. Toplumsal Cinsiyet Rollerini Bağlamında Gelin-Kayınvalide İlişkisi ve Kadının Hane İçindeki Konumu

Molyneux (2012, s. 119), kadınların kendi emeklerini denetleme hakkının evlilik yoluyla ellerinden alındığı, emeklerinin nasıl kullanılacağına kocalarının iradesine bırakıldığını, dolayısıyla kadınların bu durumda sınıfsal olarak kocaları tarafından ezildiğini vurgulamaktadır. Hanedeki kayınvalide gelin ilişkisinin nasıl olduğu sorusu gerek şehirdeki gerekse köydeki kadınlara yöneltilmiştir. Köyde görülen bütün kadınlar şehirde ise 6 kadın eşlerine ait müstakil ev/apartmanlarda yaşadıkları için bu soruda benzer cevaplar verip vermedikleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Ş1 ve Ş2, eşlerinin ailesinden uzakta kendilerine ait apartman/müstakil evde yaşadıklarından dolayı gelin-kayınvalide ve kayınvalide-oğul ilişkisi bayram ve tatiller ile sınırlıdır. Ş1 ve Ş2 bayram ve tatillerde eşlerinin Bartın'daki köy evine gitmektedir. Kendilerine ait bir köy evi bulunmamaktadır. Gelinin kayınvalidesiyle bir arada yaşadığı bu dönemlerde ev işleri, temizlik, yemek, misafir ağırlama, bağ bahçe yapımı gibi işler gelin tarafından yapılmaktadır. K3, kayınvalidesi, eşinin erkek kardeşleri ve onların eşlerinin olduğu bir müstakil apartmanda yaşamaktadır. Kayınvalidesinin ev işleri gelinler arasında ortak olarak yapılmaktadır. Apartmanda eşinin 2 büyük abisinin sözünün geçtiği belirtmiştir. Burada kayınvalide, eşini hayatta olmadığı için ailedeki en büyük kişidir. Ancak buna rağmen otoritesini ailedeki iki oğluya paylaşmaktadır. Eşini olmadığı için ailedeki kararlar büyük erkek kardeşler tarafından alınmaktadır. Ş4, kayınvalidesi, kayınpederi ve eşinin bir erkek kardeşiyle eşinin olduğu müstakil bir apartmanda yaşamaktadır. En büyük gelin kendisidir. Ancak kayınvalidesinin evinin işleri, apartmanın temizlik işleri gene kendisi tarafından yapılmaktadır. Ailesinde kayınvalidenin sözü geçmektedir. Bazı durumlarda eşini, annesini karısından üstün tutmakta ve karar alma durumlarında eşini yerine annesini dinlemektedir. Ş4, çalışmasına rağmen (eşinin durumundan dolayı) çalışma dışı zamanlarda dışarı çık-tığı vakitlerde kayınvalidesine haber vermek zorundadır. Ş4 ve Ş6 da benzer şekilde eşinin ailesiyle birlikte aynı müstakil apartmanda yaşamaktadır. Evdeki iş bölümünde ağırlıklı olarak kendisi ev işlerini yürütmektedir. Kayınvalidesinin evinin ev işleri de kendisi tarafından yapılmaktadır. Ş7 ve Ş8'in eşleri Bartınlı değildir ancak diğerleriyle benzer yaşam tarzına sahiptir. Ş8 eşine ait müstakil apartmanda kayınvalidesi ve kayınpederiyle birlikte yaşamaktadır. Eşinin kendinden küçük erkek kardeşinin evlenmesinden önce aynı apartmanda ayrı bir dairesi varken bu evlilikten sonra evi küçük erkek kardeşe verilmiş kendisi de kayınvalidesinin yanına taşınmıştır. Kendisi ailenin büyük gelinidir. Evindeki yemek, temizlik, çocuk bakımı işleri kendisi tarafından yapılmaktadır. Ş8'inin eşini de Bartınlı olmamasına rağmen diğer 5

kadınla benzer bir yaşam tarzına sahiptir. Kayınvalidesi ile ayrı dairelerde oturmalarına rağmen Ş8 kendi ev işlerinden arta kalan zamanlarında kayınvalidesinin ev işlerini yapmaktadır. Ayrıca akşam yemekleri orta olarak Ş8'in evinde yenmektedir. Köydeki kadınlara da aynı soru yöneltilmiştir. Görüşülen 6 kadın eşlerine ait müstakil evlerde yaşamaktadır. 6 kadın da köydeki tarla ve bahçe işlerinin, evdeki temizlik, yemek yapımı, çocuk bakımı gibi işlerin kendileri tarafından yapıldığını belirtmiştir. Burada Caldwell (1978), görüşme yapılan kadınların hane içindeki konumları için, "genç yaşta bir başka aileye gelin giderler; bununla birlikte tam da değersiz sayıldıkları için küçük yaşta aileleri tarafından itaatkar olmaya koşullandırılan, bu nedenle çok değerli ve ekonomik bir işgücü oluşturan bu gelinler aile içinde en ağır işleri yapmakla yükümlüdürler" şeklinde ifade etmektedir (Caldwell'den akt. Kandiyoti, 1997, s. 53).

Bir diğer soruda hanedeki kadınların hane içi kararlarda görüş bildirip bildiremedikleri yani söz haklarının olup olmadığı öğrenilmeye çalışılmıştır. Köyde görüşülen kadınlar hane içi kararlarda görüş bildirebildiklerini söylemişlerdir. Şehirdeki kadınlar da hane içi kararlarda kendilerinin görüşünün alındığını ifade etmişlerdir. Ancak müstakil olarak eşinin ailesiyle aynı apartman yaşayan kadınlar (Ş1 ve Ş2 hariç) hane dışında bütün apartmanı ilgilendiren kararlarda ailedeki erkeklerin karar vermede etkili olduğunu belirtmiştir. Kıray'a (1998) göre "yeni hayatın rekabetçi oluşu ve hanedeki üye sayısının azalması kadın ve erkeği yakınlaştırmaktadır" (Kıray, s. 121). Dolayısıyla gerek köyde gerekse şehir hayatında kadınların aile içindeki karar mekanizmasında yıllar içinde bir iyileşme olduğu görülmektedir.

Son olarak gerek köydeki gerekse şehirdeki kadınlara, Bartın köylerinde ağırlıklı olarak yapılan fındık üretimine katkıda bulunup bulunmadıkları. Öncelikle köyde devamlı olarak ikamet eden kadınlara bu soru yöneltildiğinde eşleriyle iş bölümünün olduğunu ifade etmişlerdir. Erkekler ekim aşamasında, ağaçların bakımı ve temizliği aşamasında ve toplama işleminden sonra güç gerektiren kısımlarda görev alırken kadınlar fındıkların toplama aşamasında görev almaktadır. Bu konuda Kandiyoti (1997), "tarımsal üretime en düşük katılım gösterenler, menepoz sonrasında doğurma yükümlülüğünden kurtulmuş olan ve doğurgan gelinlerinin denetimini üstlenen kadınlar oluyor. Köydeki ataerkilliğin en çarpıcı yanlarından biri, en ağır işlerin her zaman düşük statüye sahip olan genç kadınlarca yapılmasıdır" şeklinde ifade etmektedir (s. 53). Nitekim köydeki fındık toplama işlemleri sırasında yaşları nispeten genç olan gelinler ve bekâr kızlar çalışmaktadır. Kayınvalidelerin fındık üretim ya da toplama aşamasında bir rolü bulunmamaktadır. Bununla birlikte kadınlar yaptıkları bu işlerin neticesinde herhangi bir ücret almamaktadır. Oysaki aynı işler aileden

olmadan insanlara yaptırıldığında aile büyükleri tarafından ücret ödenmektedir. Molyneux (2012, s. 118) ailenin üre-tim birimi olduğu durumlarda kadınların karşılığı ödenme-yen işleri yaptığını belirtmektedir (s. 118). Kadınlara ücret alıp almadıkları sorusu yöneltildiğinde kendi bahçeleri ol-duğu için ücret almadıkları cevabını vermişlerdir. Bu durum, kadınların da var olan eşitsizliği içselleştirdiğini göstermek-tedir. Şehirdeki kadınlara da fındık üretiminde katkıda bu-lunup bulunmadıkları sorulmuştur. Sadece 4 kadın (Ş1, Ş3, Ş4, Ş5) toplama aşamasında katkıda bulduklarını ifade et-miştir. Şehirdeki kadınlar da benzer şekilde toplama aşama-sında herhangi bir ücret almamaktadır. Buradaki en çarpıcı örnek Ş4'tür. Şehirdeki evlerinde uygulanan eşitsizlik fin-dık toplama aşamasında da kendini göstermektedir. Ş4 eşi-nin ailesinin fındık tarlaları için yazın belirli dönemlerinde köyde bulunmaktadır. Ailenin fındık tarlaları geniş olduğu ve ailede yeterli kişi olmadığı için dışarıdan (aynı köyden ya da diğer köyden insanlar) günlük yevmiyeli işçi tutmak-tadır. Ş4 de aynı bu işçiler gibi fındık toplamaya yardım et-mektedir. Gün içinde aynı saatte onlarla çalışmaktadır. An-cak kendisine herhangi bir ücret verilmemektedir. Kendisine de neden ücret almadığı sorulduğunda “*kendi bahçemizde çalışıyorum ve kendimizin olduğu için para almıyorum*” ce-vabını vermiştir. Kendi bahçelerinde çalışan Ş4 bu durumu çalışmak olarak görmemektedir. Aynı durum müstakil evle-rinin apartman temizliğini yaparken ya da diğer kadınlarda olduğu gibi kendi ev işlerini yaparken ücret almadıklarında da geçerlidir.

6.SONUÇ

Bu çalışma kapsamında aynı köyde benzer gelenek gö-renek ve aile yapısına sahip 6 kadın ile aynı köyden evli-lik veya çeşitli nedenlerle büyük şehre göç eden ailelerden 8 kadın ile karşılaştırmalı bir analiz yapılmıştır. Çalışma ile köyde yaşayan ve geniş ataerkil aile düzeninde kendilerine belirlenmiş rolleri yerine getiren kadınlar ve aynı köyden benzer aile yapılarından kente göç eden ailelerin kadınları-nın statülerinde bir değişim olup olmadığı belirlenmeye ça-lışılmıştır.

Çalışmada elde edilen bulgular ışığında gerek köyde ge-rekse kente çekirdek aile yapısı hâkim olmasına rağmen aynı binada ailenin diğer fertleriyle (kayınvalide, kayınpe-der, elti, görümce vs.) birlikte yaşandığından gerek köy ge-rekse şehirdeki kadınlar geniş aile tipinde bir yaşantı sür-mektedirler. Bu durum kadınların köydeki aile yaşantılarını aynı şekilde şehirde devam ettirdikleri göstermektedir.

Köy evlerinde doğalgaz olmadığından dolayı ısınma soba ile yapılmaktadır. Isıtma malzemeleri olan odun ve kömürün eve getirilmesi evin erkekleri tarafından yapılır

çünkü güç gerektiren bir iştir. Ancak evde sobanın yakılması ve temizlenmesi kadına aittir. Kadınlar için yorucu olan bu iş şehre göç eden kadınların bir kısmında aynen devam et-mektedir. Şehirde görüşülen kadınların 4 tanesinin evinde halen soba yakıldığı için köyden kente göç kadınların bu işinde herhangi bir iyileştirme yapmamıştır.

Eğitim seviyelerine bakıldığında karşılaştırma yapma-dan hem köydeki hem de şehirdeki kadınlar ele alındığında Kocaköy'ün Deremescit Mahallesi'nde yaşayan kadınlar erkeklerden genel olarak düşük eğitim seviyesine sahiptir. Kente geldiklerinde zaten eğitim hayatları bitmiş olduğun-dan burada bir karşılaştırma yapmaya gerek yoktur. Köyde yapılan gözlemler sonucunda kadınların tarlada, bağ bah-çede çalışmasına ihtiyaç duyulduğu için eğitimleri sınırlı şe-kilde gerçekleşmektedir. Genelde ilkokula kadar okutulan kadınlar sonrasında tarla, ev işleri, küçük kardeşlerinin ba-kımı gibi işlerde annelerine yardım etmek zorunda olduk-larından kısıtlı bir eğitim almışlardır. Burada erkeklerin ve kadınların eğitimde fırsat eşitliği konusunda bir dengesiz-lik görülmektedir. Özbay (1984) bu konuda “eğitim olanak-larından öncelikle erkeklerin yararlanmalarının sağlanma-sının, köylerde eğitim yoluyla ataerkil aile düzeninin daha büyük ölçüde çözülmesini geciktirmiş olduğunu” ifade et-mektedir (s. 57).

Ev dışında ücretli çalışma konusuna bakıldığında, köy-deki kadınların hiçbirinin çalışmadığı görülmektedir. Çocuk bakımı ve ev işleri temel görevleri olan bu kadınlar gerek eşlerinin gerek aile büyüklerinin istekleriyle çalışmamakta; bazen de kendileri ailenin erkekleri gibi düşünüp çalışmayı reddetmektedir. Şehirdeki kadınlarda da durum farklı değil-dir. Modern kent yaşamına geçiş yapan ailelerdeki kadınlar-dan sadece 2 tanesi çalışmaktadır. Bunlardan biri eşinin sağ-lık sorunlarından ötürü mecburi olarak çalışmakta, aslında eşi çalışmasına onay vermemektedir. İkisi de evde ücretsiz yaptığı hizmet işlerini dışarıda ücretli olarak yapmaktadır. Ancak diğer 6 kadında olduğu gibi evdeki yükümlülükle-rinde bir azalma olmamaktadır. Dolayısıyla diğer 6 kadına göre çalışan bu iki kadın hem ev dışında hem de ev içinde çalışmış olmaktadır.

Konserve, tarhana, yufka ve ekmek gibi geleneksel ola-rak köylerde yapılan yiyeceklerin görüşme yapılan kadın-lardan hareketle şehirde de devam ettiği görülmektedir. Bir Türk kültürü olan ve yiyeceklerin ziyan edilmemesi için yazdan kurutulularak kışın tüketilen gıdalar haline getirilen konserveler kültürümüzün tasarruf örneklerindedir (Tez-can, 2000, s. 152). Bu kültürü şehirdeki kadınlar, market-lerden kolayca elde edebilecekleri gıda ürünlerine rağmen geleneksel olarak devam ettirmektedir. Burada da şehirde

hayatı kolaylaştırıcı, zamandan tasarruf sağlayıcı ürünlerin göç eden kadınlar tarafından tercih edilmediği görülmektedir.

Miras konusunda gerek köy gerek şehirdeki kadınlar benzer cevaplar vermiş olup eşitsiz bir miras dağılımı söz konusudur. Ancak yerleşik değer ve aile yargıları nedeniyle kadınlar kendilerine uygulanan eşitsizlik için bir savaş vermemektedir.

Bu makaleden çıkan sonuca göre kadınlar toplumsal cinsiyet eksenli ve sınıfsal bazlı eşitsizliklere maruz kalmaktadır. Bu eşitsizlikler gerek köyde gerekse şehir hayatında görülmektedir. Şehirdeki bazı kadınların durumunda kırsaldaki yaşantılarına göre bir iyileşme görülürken (aynı şekilde bazı erkeklerde de dönüşme), çoğu kadın farklılaşan baskı mekanizmalarına maruz kalmaktadır.

Genel olarak köy ve kent karşılaştırması yapıldığında göç eden kadınlar köy hayatından modern kent hayatına geçseler de köydeki yaşam şartlarında çok da bir iyileştirme-nin olmadığı görülmektedir. Çalışma hakkı konusunda, ev içi roller konusunda hala aynı statüyü devam ettirmektedir.

KAYNAKÇA

- Acar, S. (2018). Kırsal bölge kadın girişimciliği bağlamında Bartın Kadınlar Pazarı (Galla Bazarı). *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*. 7(2). 1097-1123.
- Arat, N. (1996). Türkiye’de kadınların çalışma yaşamında karşılaştıkları zorlukların sosyo-kültürel nedenleri. Arat, N. (Haz.). *Türkiye’de Kadın Olmak*. (ss. 43-54). İstanbul: Say yayınevi.
- Berg, B. L. & Lune, H. (2015). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*, (Aydın, H. Çev. Ed.), Konya: Eğitim Yayınevi.
- Bolak Boratav, H. & Okman Fişek, G. & Eslen Ziya, H. (2017). *Erkeklığın Türkiye halleri*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Işık, O. & Pınarcıoğlu M. M. (2008). *Nöbetleşe yoksulluk: Sultanbeyli örneği*, İstanbul: İletişim Yayınevi.
- Kandiyoti, D. (1997). *Cariyeler bacılar yurttaşlar: Kimlikler ve toplumsal dönüşümler*, (Bora, A. & Sayılan, F. & Tekeli, Ş. & Tapınç, H. & Özbay, F. Çev.), İstanbul: Metis Yayınevi.
- Kıray, M. B. (2000). *Ereğli: Ağır sanayiden önce bir sahil kasabası*. İstanbul: Bağlam yayınevi.
- Kıray, M. B. (1998). *Değişen toplum yapısı*. İstanbul: Bağlam yayınevi.
- Kıray M. B. (1998). *Kentleşme yazıları*. İstanbul: Bağlam Yayınevi.
- Kıray, M. B. (1984). Büyük kent ve değişen aile. Erder, T. (Haz.). *Türkiye’de ailenin değişimi: Toplumbilimsel incelemeler*. (ss. 69-78). Ankara: Türk Sosyal Bilimler Derneği.
- Kışlalı, A. T. (1996). Ulusal egemenlik ve siyasette kadın. Arat, N. (Haz.). *Türkiye’de kadın olmak*. (ss. 73-78). İstanbul: Say Yayınevi.
- Koday, S. & Çelikoğlu, Ş. (2011). Geleneksel alışveriş mekânlarına bir örnek: Bartın Kadınlar Pazarı (Galla Bazarı). *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 15 (2). 243-262.
- Molyneux, M. (2012). Ev emeği tartışması ve ötesi. Acar-Savran, G. & Tura Demiryontan, N. (Haz.). *Kadının Görünmeyen Emeği*. (ss.115-155). İstanbul: Yordam Kitap.
- Özbay, F. (1984). Kırsal kesimde toplumsal ve ekonomik yapı değişimlerinin aile işlevlerine yansımaları. Erder, T. (Haz.). *Türkiye’de Ailenin Değişimi: Toplumbilimsel İncelemeler*. (ss. 35-68). Ankara: Türk Sosyal Bilimler Derneği.
- Tezcan, M. (2000). *Türk ailesi antropolojisi*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Timur, S. (1972). *Türkiye’de aile yapısı*. Ankara: Hacette Üniversitesi Yayınları.
- Yakalı Çamoğlu, D. (2017). *Kaynana ne dedi gelin ne yaptı: Ailedeki kadınlar ve ilişkileri*. İstanbul: İletişim Yayınevi.
- Yeşiltuna Çiftçi, D. (2016). *Küreselleşme ve kırsal dönüşüm*. Ankara: Nobel Yayınevi.

EK 1: Görüşme soruları / Şehir

1. Aile tipi: Çekirdek aile: Geniş Aile:
2. Hanede yaşayan kişi sayısı:
3. Çocuk sayısı nedir?
4. Hanedeki eğitim seviyesi, okuma yazma durumu?
5. Hane hakkında kimler çalışıyor?
6. Hanede çalışanların sektörleri nedir? (tarım, hayvancılık, hizmet, sanayi, eğitim, diğer)
7. Ailede iş bölümü var mı kadın ve erkeklerin aile içindeki görevleri nedir?
8. Evdeki gıda ürünleri hazır mı alınıyor? Kendileri mi yapıyor?
9. Ailenin toprakları miras olarak dağıtılıyor mu?
10. Aile mirası bütün çocuklara eşit mi dağıtılıyor?
11. Ailedeki evlenme yaşı ortalama?
12. Ailedeki evlenmeler görücü usulü mü? Gençlerin kendi tercihlerine mi bırakılıyor?
13. Kadınlar boş zamanlarını nasıl değerlendiriyor? (alışveriş, ziyaret vb.)
14. Erkekler boş zamanlarını nasıl değerlendiriyor?
15. Bayramlar ve Tatiller nerede değerlendiriliyor? Köyünüzle bağınız var mı? Ne kadar sıklıkla gidiyorsunuz? / Köye gittiğinizde kimde kalıyorsunuz? Kendinize ait eviniz var mı?
16. Evin ihtiyaçlarını fiziksel olarak kim temin ediyor?
17. Hanedeki kadınlar evin bütçesine katkıda bulunuyor mu?
18. Aile bütçesinden kadınların özgürce kullanabildiği bir miktar var mı?
19. Kadın bütçeden kulanmak için izin alıyor mu? Kimden?
20. Kadınların çalışmasına nasıl bakılıyor?
21. Evdeki kayınvalide gelin ilişkisi nasıl?
22. Hanedeki kadınlar hane içi kararlarda görüş bildiriyor mu, söz hakkı var mı?
23. Bartın köylerinde ağırlıklı olarak fındık üretimi yapılmaktadır. Ailede fındık zamanı üretime katkıda bulunan var mı? Nasıl?

EK 2: Görüşme soruları / Köy

1. Aile tipi: Çekirdek aile: Geniş Aile:
2. Hanede yaşayan kişi sayısı:
3. Çocuk sayısı nedir?
4. Hanedeki eğitim seviyesi, okuma yazma durumu?
5. Hane hakkında kimler çalışıyor?
6. Hanede tarım/hayvancılık dışı çalışma var mı varsa sektörleri nedir?
7. Ailede iş bölümü var mı kadın ve erkeklerin aile içindeki görevleri nedir?
8. Evdeki gıda ürünleri hazır mı alınıyor? Kendileri mi yapıyor?
9. Aile mirası bütün çocuklara eşit mi dağıtılıyor?
10. Ailenin toprakları miras olarak dağıtılıyor mu?
11. Ailedeki evlenme yaşı ortalama?
12. Ailedeki evlenmeler görücü usulü mü? Gençlerin kendi tercihlerine mi bırakılıyor?
13. Kadınlar şehir merkezine gidebiliyor mu? Hangi amaçla? (alışveriş, boş zaman değerlendirme, ziyaret vb.)
14. Erkekler boş zamanlarını nasıl değerlendiriyor?
15. Evin ihtiyaçlarını fiziksel olarak kim temin ediyor?
16. Hanedeki kadınlar evin bütçesine katkıda bulunuyor mu?
17. Aile bütçesinden kadınların özgürce kullanabildiği bir miktar var mı?
18. Kadın bütçeden kulanmak için izin alıyor mu? Kimden?
19. Kadınların çalışmasına nasıl bakılıyor?
20. Evdeki anne oğul ilişkisi? Kayınvalide gelin ilişkisi nasıl? (ikinci soruda iş bölümü açısından)
21. Hanedeki kadınlar hane içi kararlarda görüş bildiriyor mu, söz hakkı var mı?
22. Bartın köylerinde ağırlıklı olarak fındık üretimi yapılmaktadır. Fındık üretiminde kadın ve erkeklerin rolü nedir?